

Solidariteit: Het kan verkeren ...

Simon van der Schoot

Solidariteit ...

De mens is een sociaal wezen en soms komt dat tot uiting in een maatschappij-beschouwing, die tegenstellingen overbruggen. Opvattingen over het eigendomsrecht, de spreiding van de economische macht en de fundamentele organisatie van het economische leven vormen het centrale uitgangspunt waarvoor men zich bewust wordt van **saamhorigheid**. Wie de kloof tussen ondernemers en arbeiders wil overbruggen, denkt niet aan winstdeling maar vooral aan medeverantwoordelijkheid, de toekenning van beslissingsbevoegdheden aan de "lagere" organen. Die mens behoort tot de "saamhorigen".

Van de staat wordt regie verwacht terzake van de politieke besluitvorming en het scheppen van voorwaarden om die eenheid en betrokkenheid mogelijk te maken. Dat is uiterst moeilijk, want de praktijk is hardleers. Ter illustratie twee afscheidsmomenten van medewerkers (m/v) bij hun pensionering.

In 1995 was ik getuige van de afscheidswaarden, die een directeur groot aandeelhouder (dga) richtte tot medewerkers, die werden uitgezwaaid in het bijzijn van familie, vrienden, bekenden en collega's. Een fragment: *"... en nu dan het moment dat we afscheid moeten nemen. Eigenlijk is er geen sprake van een afscheid, want dankzij de arbeidsvoorwaarden blijven wij met elkaar verbonden door de pensioenregeling voor u en de uwen. Wij hopen dat u die verbondenheid ook zult blijven voelen. We hebben immers gezamenlijk toegewerkt naar een onbezorgde en welverdiende oudedagsvoorziening. Kortom we nemen vandaag afscheid (...), om u toch – als oud-collega's – te blijven ontmoeten !".* Ovatie van de toehoorders.

Circa 15 jaren later een toespraak bij een ander afscheid. Weer een fragment: *"... en dan nu het moment (...) dat wij afscheid nemen tijdens deze – voor u de laatste – koffiepauze.*

De directie heeft vernomen dat u nog wel langer had willen doorwerken. Die houding waarderen wij zeer, maar u zult begrijpen, dat een zekere doorstroming in onze organisatie de productiviteit ten goede komt. Wij stellen u allen voor thans afscheid te nemen voordat de koffiepauze verstreken is. Het ga u goed ...".

De directeur pakt zijn bezen en vertrekt, met een vluchtige handdruk; z'n mobiel aan het oor.

Er kan in vijftien jaar veel veranderen, maar ook binnen een uur. Zelfs wat betreft gevoelens van solidariteit en het ondergaan daarvan. Veel werkgevers vinden het "mooi genoeg" als de werkgeversbijdrage een vast tarief kent, zonder verdere poespas. En steeds meer werkgevers sluiten de deur letterlijk en figuurlijk achter hun oud-medewerkers. Geen nazorg voor hen die de zaak mede groot hebben gemaakt. Geen stortingen meer in het pensioenfonds bij tekorten. "Dat is onze zorg niet meer", zeggen de VNO-NCW-boys en hun netwerken. Deze "leiders" hebben niets te vrezen van vakbonden, die een pensioenakkoord, vol veronderstellingen, illusies en open-eind-regelingen omarmen en daarmee een schrijnend verlies aan solidariteit accepteren. De crisis dient als strategisch middel om allerlei mentale, morele en financiële verplichtingen kwijt te raken. Het lang-leven-risico is een excuus geworden voor een breuk in de saamhorigheid, die de sterfte bevordert om in eenzaamheid te kunnen worden begraven, gecremeerd of – nog milieuvriendelijker - geresomeerd. Een pensioen is verworden tot een afscheidssignaal van de solidariteit. We hebben een robuust pensioenstelsel, zegt men. En deelname blijft verplicht, ook al ontwricht het de mens. <<